

Corollarium. Ex allatis exemplis apparet 2^{am} figuram concludere directe ex parte subiecti, indirecte ex parte praedicati; 3^{am} figuram autem concludere directe ex parte praedicati, indirecte ex parte subiecti. Ratio huius discriminis pendet ex diversa sede medii termini in praemissis (cfr. n. 132).

CAPUT XXVIII.

DE REDUCTIONE SYLLOGISMORUM IMPERFECTORUM.

137. **Reductio syllogismi imperfecti** est « ostensio necessitatis consequentiae unius syllogismi vel 1° per evidentiam necessitatis in aliquo syllogismo perfecto in quem prior legitime convertitur; vel 2° per evidentiam contradictionis, quae haberetur ex negata consequentia. »

Prima vocatur *reductio ostensiva seu directa*. Secunda vocatur *reductio ad impossibile seu indirecta*.

Principium, in quo fundatur *reductio ostensiva*, est: *quidquid sequitur ex consequente, sequitur ex antecedente*. Nam propositiones conversae sunt antecedentes respectu convertentium, ut ex dictis sub n. 113 patet. Si ergo aliqua conclusio evidenter deducitur ex convertentibus; certum est eam sequi etiam ex conversis.

138. **Praxis** reductionem efficiendi indicatur a literis, quibus in versiculis supracitatis (n. 135) singuli modi artificiose exprimuntur. Nam ad aptam uniuscuiusque modi imperfecti reductionem, sciendum est: 1. Ad quem modum ex quatuor perfectis sit reducendus; 2. Quaenam sint propositiones convertendae, et quo genere conversionis; 3. Quaenam praemissae sint transponendae. 4. Tandem dignoscendi etiam sunt modi, qui admittunt tantum reductionem *indirectam seu ad impossibile*.

Primae quaestioni respondet litera initialis modi reducendi, quae respondet litterae initiali modi in quem est reducendus; ex. gr. *Baralipton* reducendus est ad *Barbara*; *Cesare* ad *Celarent* etc.

Secundae quaestioni respondent litterae *S* et *P*. Nam *S* denotat propositionem significatam per vocalem immediate antecedentem esse convertendam *simpliciter*; *P* denotat propositionem significatam per vocalem immediate antecedentem esse convertendam *per accidens* (cf. n. 113). Ex. gr. ut *Fapesmo* reducatur ad *Ferio*, converti debet per accidens *maior* et simpliciter *minor*. Debent insuper praemissae transponi, ut litera *M* ostendit. Etenim

Tertiae quaestioni respondet litera *M*, quae, ubicumque inveniatur, significat praemissas esse transponendas ita, ut *maior* transferatur in locum *minoris*, et *minor* in locum *maioris*.

Quartae quaestioni respondet litera *C* in corpore dictionis posita, non in initio, quae significat modum non admittere reductionem ostendit.

sivam seu directam, sed solum ad *impossibile* seu *indirectam*. Tales sunt tantum *Baroco* et *Bocardo*.

Haec omnia hisce versiculis complectuntur:
S vult simpliciter verti; *P* vero per accid.;
M vult transponi; *C* per impossibile duci.

Exemplum. Sit Syllogismus in Fapesmo

Omne animal est vivens;
 Nulla arbor est animal;
 Ergo quoddam vivens non est arbor.

Facta reductione modo indicato, resultabit sequens syllogismus in *Ferio*.

Nullum animal est arbor
 Aliquod vivens est animal
 Ergo aliquod vivens non est arbor.

139. **Reductio ad impossibile** fit assumendo contradictoriam conclusionis negatae ab adversario et ostendendo ex ea sequi contradictorię alicuius praemissae ab adversario concessae. Qui proinde cogitur vel concedere conclusionem negatam, vel sibi ipsi contradicere, quia duae propositiones contradictoriae nequeunt esse simul verae (n. 111. I), neque simul falsae.

Principium, in quo fundatur, est quod in bona consequentia *ex contradictorio consequentis sequitur contradictorium antecedentis*. Consequens enim virtualiter continetur in antecedente (n. 123. Coroll.).

Duo modi *Baroco* et *Bocardo* sunt reducibles tantum per reductionem *ad impossibile*. Reliqui modi imperfecti reducuntur tum per reductionem ostensivam, tum per reductionem *ad impossibile*.

Exemplum Syllogismi in Baroco:

Omnis homo est animal;
 Aliquod vivens non est animal;
 Ergo aliquod vivens non est homo.

Si quis concessis praemissis negaret consequens; assumenda esset contradictoria consequentis ad eum convincendum sequenti argumento in *Barbara*: omnis homo est animal (ut tu concessisti). Atqui omne vivens est homo (quae est contradictoria conclusionis a te negatae). Ergo omne vivens est animal. (Sed haec conclusio est contradictoria minoris a te concessae. Ergo si negas conclusionem prioris argumenti, tibimetipsi contradicis).

Nota 1. Pro variis modis assignantur ad reductionem faciendam tres regulae, ut sciamus utrum contradictoria conclusionis negatae sit ponenda loco *maioris* vel *minoris* concessae.

1. Regula pro *Baroco* et aliis modis 2. figurae:
« Stat maior: trahit oppositum de sede minorem ».
2. Regula pro *Bocardo* et aliis modis 3. figurae:
« Stat minor; oppositum transit majoris ad aedem ».
3. Regula pro modis indirectis 1. figurae:
« Maiorem oppositum pellit, maiorque minorem.
Excipe *Celantes*, in quo contraria res est;
Nam minor opposito cedit, maiorque minori ».

Nota 2. Hucusque loquuti sumus de syllogismo *simplici* et *categorico* seu de inesse. Ad hanc classem pertinet etiam

Syllogismus expositorius qui est ille, qui vel constat omnibus terminis singularibus vel saltem medio termino singulari. Dicitur expositorius quia maxima claritate nexus praemissarum cum consequente exponit. Ex. gr. Alexander Magnus vicit Persas. Sed Alexander Magnus fuit filius unigenitus Philippi. Ergo filius unigenitus Philippi vicit Persas.

Nota 3. *Syllogismus* continens aliquam praemissam modalem (n. 106) vocatur *modalis*. Quamvis non sit categoricus, est natura sua simplex.

CAPUT XXIX.

DE SYLLOGISMIS COMPOSITIS.

140. *Syllogismus compositus*, qui vocatur etiam *secundum quid unus*, est ille qui exprimit plures discursus intellectus quorum priores ordinantur ad stabiliendas praemissas ultimi. Eius praecipuae species sunt sequentes.

141. **Syllogismus hypotheticus** est ille, cuius utraque vel alterutra praemissa est enuntiatio hypothetica (n. 108). Si habet omnes praemissas hypotheticas, dicitur *hypotheticus ex toto*: ex. gr. *Si est sensitivum, est animal; si est homo, est sensitivus. Ergo si est homo, est animal.* Facile reducitur ad formam categorici.

Si vero habet maiorem hypotheticam, minorem vero et conclusionem categoricam, vocatur *hypotheticus ex parte*: ex. gr. *Si est homo, est animal. Atqui est homo. Ergo est animal.* Illatio valet 1. ab affirmatione antecedentis ad affirmationem consequentis, ut in exemplo ultimo. 2. a negatione consequentis ad negationem antecedentis, ex. gr. *Si est homo est animal. Atqui non est animal. Ergo non est homo.* — Non valet illatio ab affirmatione consequentis ad affirmationem antecedentis, neque a negatione antecedentis ad negationem consequentis; nisi agatur de terminis aequaliter convertibilibus (n. 48). Etiam hi syllogismi reduci possunt ad formam categorici.

142. **Syllogismus disiunctivus** est ille cuius maior est enuntiatio disiunctiva. Quando enuntiatio est proprie disiunctiva, videlicet quum

sub disiunctione affirmantur plura, quorum unum tantum de subiecto verificari potest; valet consequentia α) ab affirmatione unius membra ad negationem caeterorum: ex. gr. *Si dicam de aliquo corpore vivente aut est planta, aut est brutum, aut est homo. Atqui est homo. Ergo neque est planta, neque est brutum;* β) a negatione unius ad affirmationem caeterorum sub disiunctione: ex. gr. *Atqui non est homo. Ergo vel est planta, vel est brutum;* γ) a negatione caeterorum ad affirmationem unius remanentis: ex. gr. *Atqui non est planta neque brutum. Ergo est homo.*

Quod si habeantur tantum duo enuntiationes contradictoriae, ex affirmatione unius sequitur negatio alterius et viceversa. Quo in casu necesse est ad negandam enuntiationem negantem, ei praeponere particularum negativam *non*, quae destruit eius negationem. Ex. gr. *Aut pluit, aut non pluit. Atqui pluit. Ergo NON non pluit* (nempe falsum est non pluere).

143. **Syllogismus exponibilis** est ille qui habet aliquam praemissam implicite multiplicem. Ad vitandas fallacias resolvi debet propositio exponibilis. Ex. gr. *Solus Deus est aeternus. Atqui mundus non est Deus. Ergo mundus non est aeternus.* Resolvatur maior hoc modo: *Deus est aeternus; et quidquid non est Deus, non est aeternum. Atqui mundus non est Deus. Ergo mundus non est aeternus.* Perperam igitur aliquis obiiceret contra priorem Syllogismum terminum *aeternus* accipi particulariter in eius maiori affirmante, universaliter autem in conclusione negante. Nam resoluta maior est negativa in secundo membro.

144. **Entymema** est syllogismus contractus, qui constat duabus propositionibus quarum una infertur ex alia, quamvis mentaliter subintelligatur secunda praemissa. Ex. gr. *Homo est animal. Ergo est sentiens.* Subintelligitur: *atqui animal est sentiens.*

145. **Epicherema** est syllogismus cuius alteri vel utriusque praemissae, enuntiatio probativa additur. Ex. gr. *Substantia spiritualis est incorruptibilis; quia non constat partibus, in quas resolvatur. Atqui anima humana est substantia spiritualis, quia est intellectiva. Ergo anima humana est incorruptibilis.*

146. **Sorites** seu *acervalis* est argumentatio in qua plures enuntiationes ita nectuntur, ut praedicatum primae fiat subiectum secundae, praedicatum secundae fiat subiectum tertiae; et sic deinceps, donec resultet conclusio ex subiecto primae et praedicato ultimae. Principia in quibus fundatur sunt: quidquid sequitur ex consequente, sequitur ex antecedente, et ex quocumque sequitur antecedens sequitur et consequens. Nam hoc in illo implicite seu virtualiter continetur (n. 123). Ex. gr. *Homo est animal. Animal est corpus; corpus est substantia. Ergo homo est substantia.*

In sorite subiecta omnium enuntiationum intermediarum sunt medi termini. Nam, exceptis prima enuntiacione, quae est minor primi syllogismi inchoati, et conclusione, caeterae enuntiations sunt maiores

totidem syllogismorum 1. figurae (cf. n. 129). Quapropter sedulo cavendum est 1. ne aliqua enuntiatio sit negativa, si conclusio sit affirmativa; 2. si haec est negativa, potest et debet esse negativa tantum enuntiatio eam immediate praecedens; 3. si conclusio sit particularis, potest et debet esse particularis tantum prima enuntiatio in qua est subiectum conclusionis. Quod si conclusio sit universalis, nulla praemissa esse poterit particularis: 4. ne suppositio terminorum varietur in decursu propositionum.

147. **Polysyllogismus** est argumentatio, in qua conclusio unius syllogismi assumitur ut praemissa alterius. Ex. gr. *Omne sentiens est vegetans. Sed omne animal est sentiens. Ergo omne animal est vegetans. Sed omne vegetans est corpus. Ergo omne animal est corpus.*

148. **Dilemma** est argumentatio in qua duae disiunctivae ponuntur tales, ut qualemcumque eligat adversarius, aliquid contra ipsum concludatur. Sic S. Augustinus contra infideles arguebat. « Aut Christiana Religio miraculis est propagata, aut sine miraculis. Si primum; ergo est Divina. Si secundum; hoc esset maximum miraculum. Ergo est Divina ».

Si disiunctivae sunt tres, vocatur *trilemma*; si quatuor, *quadrilemma* etc.

149. **Inductio** est argumentatio specie diversa a syllogismo, et definitur « oratio in qua per ascensum a singularibus vel inferioribus inferatur aliquid universale vel superius ». Inductio procedit per analysis et quamvis in eodem principio cum syllogismo fundetur, quod est: *dictum de omni, dictum de nullo*; tamen inverso modo ad conclusionem devenit. Non enim ab universalibus ad minus universalia vel ad singularia descendit; sed a singularibus ad universalia ascendit. Quapropter se habet ad syllogismum tamquam unum ex eius principiis seu fundamentis. Etenim, ut ait S. Thomas (1): « Oportet quod omnis « doctrina seu disciplina fiat ex aliquibus praecognitis... Non enim pos- « sumus in cognitionem alicuius ignoti venire nisi per aliquid notum. « Est autem duplex doctrina ex cognitis: una quidem per inductionem, « alia vero per syllogismum. Inductio autem inducitur ad cognoscendum « aliquid principium et aliquid universale in quod devenimus per ex- « perimenta singularium... Sed ex universalibus principiis praedicto « modo praecognitis procedit Syllogismus. Sic ergo patet quod sunt « quaedam principia ex quibus syllogismus procedit, quae non certifi- « cantur per syllogismum; alioquin procederetur in infinitum, in prin- « cipiis syllogismorum, quod est impossibile... Sic ergo relinquitur quod « principium syllogismi sit inductio ». Inductio habetur 1. quando in- « spectis singillatim omnibus individuis, inferimus aliquid praedicatum

(1) In VI. Eth. Lect. 3.

tamquam totum universale omnibus competere tamquam partibus subiectivis (cf. n. 78. I.). Ex. gr. *Petrus est Apostolus, Paulus est Apostolus, Andreas est Apostolus* etc. *Ergo omnes enumerati, sunt Apostoli.* 2. Quando ex sufficienti experientia per longum tempus in pluribus individuis habita, deprehendimus constanter in eis aliquam formam inveniri, puta nigredinem in corvis. Tunc enim iure inferimus eamdem reperiri etiam in eiusdem speciei individuis nobis ignotis. Ideo dicimus. Omnes corvi sunt nigri.

CAPUT XXX.

DE SYLLOGISMIS APODICTICO, DIALECTICO ET SOPHYSTICO.

150. Ratione materiae, seu naturae enuntiationum, dividitur Syllogismus in Apodicticum, Dialecticum et Sophysticum.

Apodicticus, seu demonstrativus, est ille qui ex praemissis veris et necessariis, infert necessariam conclusionem. Nam haec est in eis tamquam in causa necessaria. Quare causat *certitudinem*; et est aptissimum scientiarum instrumentum, quarum conclusiones certae sint oportet.

Dialecticus est ille qui ex praemissis probabilibus infert probabilem conclusionem. Nam effectus nequit esse potior sua causa. Quare causat *opinionem* tantum.

Sophysticus est ille qui ex praemissis appareret veris infert conclusionem falsam. Quare causat *errorem*.

Apparentia veritatis in eius praemissis procedere potest vel ex parte formae, (ut contingit quum haec aliquo occulto vitio peccat contra figurarum vel modorum leges); vel ex parte materiae (ut contingit, quum propositiones videntur bene componere vel dividere, dum male hoc praestant); vel ex utraque parte.

Principia quaedam fallacia, quibus captiosae sophistarum argumentationes inituntur, vocantur *fallacie*; quae dividuntur in duas classes, nempe in fallacias in dictione et fallacias extra dictiōem seu in rebus. Breviter earum subdivisiones enumerabimus.

151. **Fallacie in dictione** vocantur eae quae procedunt exabus terminorum et orationum. Sunt quinque.

I. **Fallacia aequivocationis** habetur a) quum terminus aequivocus a casu adhibetur ut univocus: Ex. gr. *Canis est animal. Canis est in coelo. Ergo animal est in coelo.* b) Quum terminus analogus adhibetur ut univocus: Ex. gr. *Quod currit habet pedes. Flumen currit. Ergo flumen habet pedes.* c) Quum aliqua proprietas termini, puta restrictio, vel ampliatio etc. mutatur: Ex. gr. *Quod non amisisti habes. Thesaurum non amisisti. Ergo thesaurum habes.* In prima propositione τὸ non amisisti cum restrictione ad bona possessa accipitur.

II. **Fallacia amphiboliae** procedit ex multiplice acceptione eiusdem

orationis: Ex. gr. *Quod est Ciceronis, possidetur a Cicerone. Sed hic liber est Ciceronis. Ergo possidetur a Cicerone.* Ubi oratio haec: *quod est Ciceronis in una praemissa exprimit habitudinem possessionis; in altera habitudinem causae efficientis.*

III. **Fallacia sensus compositi et divisi** habetur quando duo praedicata, quae simul competere nequeunt alicui subiecto, vel affirmantur simul ei competere, vel negantur separatim eidem competere posse: Ex. gr. obiciendi: *Petrus currit et sedet. Ergo simul haec facit.* Responde: Distinguo antecedens: *Petro competitum praedicata CURRENTES et SEDENS in sensu diviso, Concedo; in sensu composito, Nego.* Quare consequens non sequitur ex praemissis.

Similiter obiciendi: *Qui nunc est mortuus, heri vivebat. Sed Plato nunc est mortuus. Ergo heri vivebat.* Responde. Dist. mai. *Si adverbium NUNC sumitur in sensu composito cum tempore importato per copulam, Conc.; si sumitur in sensu diviso a tempore importato per copulam, Nego.* Distinguo minorem. *Plato nunc est mortuus, accipiendo NUNC in sensu diviso a tempore importato per copulam, Conc.; in sensu composito cum tempore importato per copulam, Nego.*

IV. **Fallacia accentus** procedit ex diverso modo pronunciandi, vel secundum quantitatem syllabicam vel secundum aliam soni inflexionem. Quae fallacia est potius lusus puerorum. Ex. gr. si quis diceret: *Qui occidit, est causa mortis. Sed sol vespere occidit. Ergo vespere sol est causa mortis.*

V. **Fallacia figurae dictionis** provenit ex eo quod aliqua dictio similis alteri dictioni videtur habere eundem modum significandi, cum tamen non habeat. Contingit praesertim quando sub termino distributivo unius praedicamenti, subsumitur terminus diversi praedicamenti, vel diversae speciei. Ex. gr. *Quidquid emisti, comedisti. Sed carnem crudam emisti. Ergo carnem crudam comedisti.* In maiori comedio refertur formaliter ad substantiam rei emptae, quae importatur per terminum *quidquid*. In minori, *emptio* refertur ad substantiam carnis *quatenus* affectam qualitate cruditatis. Quare non stat consequentia. — Similiter si quis diceret: *Quandocumque fuisti Neapol, fuisti homo. Sed bis fuisti Neapol. Ergo bis fuisti homo:* transiret a quando ad quantum discretum, nempe ab uno ad aliud praedicamentum.

152. **Fallacie extra dictionem** sunt eae, quae procedunt ex abusu variae habitudinis, quam ad invicem habent res per voces significatae. Sunt septem.

I. **Fallacia accidentis** habetur quando quidquid affirmatur de aliquo accidente, affirmatur de eius subiecto, etiamsi non agatur de eo quatenus tali accidente afficitur. Ex. gr. *Hic canis est pater, et est tuus. Ergo hic canis est tuus pater.* Negatur consequentia, nam accidens relativum paternitatis non competit huic cani quatenus consideratur ut canis vel ut possessus a me.

Sub nomine accidentis includitur quidquid quacumque ratione est distinctum a subiecto et ei inesse concipitur, etsi sit ratio quaedam generica; ut animal respectu hominis. Ex. gr. *Homo est animal. Animal est genus. Ergo homo est genus.* Negatur consequentia, nam homo etiam in suppositione logica, non est genus, sed species (n. 59). — Similiter: *Risibile est proprietas hominis. Sed homo non est proprietas hominis. Ergo homo non est risibilis.* Negatur etiam consequentia, nam homo contradistinguitur a risibili, tamquam substantia ab accidente. Iamvero id quod negatur de accidente quā tali, nequit negari de subiecto accidentis quā tali.

II. **Fallacia dicti simpliciter et secundum quid** habetur, quando ab eo quod dicitur de aliquo subiecto secundum aliquam eius partem vel respectum, inferimus consequentiam quasi diceretur de eodem totaliter vel *absolute*; et viceversa. Ex. gr. *Aethiops est albus dentibus. Ergo est albus.* Excipe casum in quo id quod additur vel est mera modificatio praedicati, quod simpliciter infertur, ut *Socrates currit velociter: ergo currit;* vel est denominatio quae competit toti ratione partis, ut *Caius est crispus capillis. Ergo est crispus.*

III. **Fallacia ignorantiae elenchi** habetur quando nobis opponitur ut contradictoria aliqua propositio quae talis non est, quia deest aliqua ex conditionibus ad contradictionem requisitis (cfr. n. 109). Ex. gr. Si quis diceret: *Numerus denarius est magnus respectu ternarii et est parvus respectu centenarii. Ergo est magnus et non magnus.* Respondebis: Concedo antecedens. Distinguo consequens: *Est magnus et non magnus SECUNDUM DIVERSA, Conc. SECUNDUM IDEM, Nego.*

IV. **Fallacia petitionis principii** habetur quando in argumentatione assumitur ut antecedens id quod erat probandum. Ita peccaret, qui demonstrare vellet quantitatem non distingui realiter a substantia corporea; ex eo quod substantia corporea identificatur cum quantitate. Ad hanc fallacię pertinet *circulus vitiosus*, in quo demonstratur idem per idem. Puta, si quis demonstraret animam humanam esse intellectivam quia est spiritualis; et esse spirituale, quia est intellectiva.

V. **Fallacia consequentis** habetur quando in syllogismo hypothetico ab affirmatione consequentis seu *conditionati* infertur affirmatio antecedentis seu *conditionis*, vel a negatione antecedentis infertur negatio consequentis, quasi essent termini convertibles aequales (n. 48). Ex. gr. *Si est homo, est animal. Atqui est animal. Ergo est homo, vel: Si est homo, est animal. Atqui non est homo. Ergo non est animal.* Utrumque consequens perperam infertur.

VI. **Fallacia non causae ut causae** habetur, quum quis tribuit aliquem effectum ei, a quo non causatur. Ex. gr. *Causa crapulae est mala. Sed cibus est causa crapulae. Ergo cibus est malus.* Consequens perperam infertur, quia non cibus, sed abusus cibi est causa crapulae.

VII. Fallacia plurium interrogationum habetur, quum quis exigit ut pluribus interrogationibus oppositis unica responsione satisfiat. Ex. gr. si quis sophistice quaereret: *Estne humilitas et superbia bona vel mala?* ut subsumat, si respondeas, *est bona*. Ergo *humilitas est mala*. Si respondeas, *est mala*. Ergo *superbia est bona*.

CAPUT XXXI.

DE RATIONE DISPUTANDI.

153. Disputatio definitur: « Actus syllogisticus unius ad alterum, ad aliquid propositum ostendendum » (1); videlicet est aliqua concertatio duorum, qui syllogismis vel alia specie argumentationis utendo, aliquod problema scientificum discutiendum assumunt ex. gr. *utrum anima humana sit immortalis*. Qua in concertatione ille, qui vocatur *defendens* unam ex contradictoriis tueretur; alter, qui vocatur *obiiciens*, eam argumentis impugnat.

Requisita ut disputatio recte procedat.

154. *Defendens* et *Obiiciens* statum quaestionis bene perspectum habent; in admittendis quibusdam saltem principiis convenientiis; urbane et pacate in concertatione se gerant.

155. *Obiiciens* urgeat, quantum fieri potest, eundem medium terminum; vel, si mutet, non vagetur extra quaestionem. Argumentis utatur brevibus, perspicuis et ad normam logicae exactis. Non interserat rationes praemissis, sed eas sequentibus probationibus reservet.

Data occasione, utatur arguento *ad hominem*, eo nempe quo ex ipsis affirmationibus defendantis inferimus conclusionem eius thesi oppositam.

Si *defendens* negaverit disiunctionem alicuius propositionis, arguens ab eo petere potest ut assignet membrum omissum, dicendo: *faveas assignare medium*.

Si *defendens* negaverit propositionem aliquam universalem, arguens poterit petere *instantiam*, nempe casum, in quo ea propositio non verificetur.

156. *Defendens* neget propositiones falsas; distinguat ambiguas; veras concedat. Propositiones, quae non sunt ad rem, licet ambiguæ sint vel falsae, transmittat, ne disputatio ad impertinentes quaestiones deflectat. Tandem sequentes normas prae oculis habeat.

(1) S. Th. De Fallac. Opusc. 39.

1. Si quando opus est, distinguat *consequens*, numquam autem *consequentiam*, quae in indivisibili consistit, quum sit *nexus* inter antecedens et consequens (n. 120).

2. Quando distinctio cadit in medium terminum; distingui debet maior et minor, ita ut pars quae conceditur in maiori, negetur in minori, et viceversa. Quo in casu distinguendo minorem, dicat: *contradistinquo minorem*.

3. Si argumentum contineat propositionem *hypotheticam falsam*, non dicat: *nego maiorem, vel minorem, sed nego sequelam maioris vel minoris*. Quod si habeat disiunctivam falsam, dicat *nego disiunctionem maioris vel minoris*.

4. Quando in aliqua propositione supponitur tamquam verum id quod est falsum dicat: *Nego suppositum*.

5. Si in arguento ponantur termini quorum unus *removet* significatum alterius (cf. n. 70); dicat arguenti: *implicas in terminis*.

6. Hoc adagium sequatur: *saepe nega, concede parum, distingue frequenter*.

Breve specimen concertationis.

157. Sit problema: *Utrum anima humana sit immortalis*; de quo affirmantem sententiam tueatur *defendens*.

Obiiciens ita concertationem instituet: *Contra thesim quae sic effertur. Anima humana est immortalis ita instituo argumentum. Anima humana non est immortalis. Ergo falsa thesis.*

Defendens primo repetit ex integro supradicta verba obiicientis; deinde separatim solam enuntiationem contradictoriam suae thesi, eamque negat hoc pacto: « *Anima humana non est immortalis.* » *Nego antecedens*.

Tunc *obiiciens* dicit: *Probo antecedens, atque ita arguento ponit: Forma corporis non est immortalis. Atqui anima humana est forma corporis. Ergo anima humana non est immortalis.*

Defendens prius accurate repetit integrum arguento, considerando simul propositionum valorem; deinde per partes iudicium de singulis profert, hoc modo: « *Distinguo maiorem. Forma, quae non excedit perfectiones corporeas, non est immortalis, Concedo. Forma, quae excedit perfectiones corporeas, Nego. Contradistinquo minorem. Anima humana est forma excedens perfectiones corporeas, Concedo. Est forma non excedens perfectiones corporeas, Nego; et sub data distinctione nego consequens et consequentiam.* »

Obiiciens subsumit: « *Atqui anima humana est forma non excedens perfectiones corporeas. Ergo non est immortalis.* »

Tum *Defendens* minorem ab obiiciente subsumptam repetit atque

negat hoc modo: « Anima humana est forma non excedens perfectiones corporeas; Nego minorem subsumptam ».

Obiiciens autem resumit aiendo: *Probo minorem subsumptam*; atque hanc minorem aliquo argumento probare contendit.

Haec innuisse sufficiat; caetera enim scholasticarum exercitationum praxi reservantur.

EXPLICIT LOGICA MINOR.

LOGICA MAIOR

PARS PRIMA

DE LOGICIS INTENTIONIBUS

QUIBUS DIRIGITUR PRIMA MENTIS OPERATIO,
SEU DE PRAEDICABILIBUS, ANTEPRAEDICAMENTIS,
PRAEDICAMENTIS ET POSTPRAEDICAMENTIS.

INTRODUCTIO.

158. Quum logici munus sit universales rationes per simplicem apprehensionem conceptas ita disponere, ut ex habitudine, quam habent ad invicem et ad individua singularia, resultet recta ratiocinatio; in prima Logicae Maioris parte de universalibus rationibus, quae in praedicamento ponuntur, prius generatim inquiremus quid sint et unde desumantur; quae tractatio vocatur *de Universalibus in communi*; deinde speciatim agemus *de modis* quibus hae rationes universales de aliqua re praedicari possunt; videlicet agemus *de quinque praedicabilibus*; tum sermonem habebimus de ordine, quo huiusmodi rationes universales disponuntur secundum subiunctionem et praedicationem, nempe *de praedicamentis*, quae sunt ordinaciones praedicabilium secundum subiunctionem et praedicationem (cfr. n. 84). Quum autem recta dispositio praedicabilium in ordine praedicamentali quasdam notiones et regulas praesupponat, quae *antepraedicamenta* vocantur; et alias inducat, quae dicuntur *postpraedicamenta*; etiam de his pauca opportuno loco dicemus.
